

TL 4066 Kuzeyin Az Nüfuslu Halkları ve Arktik

Öğretim Üyesi: Dr.Öğr.Üyesi Mustafa Can TEZİÇ.

Kuramsal Yaklaşım (1)

Hafta 2.

Hazırlık Soruları:

- **Sosyolojik bir olgu olarak primordializm olgusunu tartışınız.**
- **L.N. Gumilev ve Yu.V. Bromley'in metodolojik yaklaşımları arasındaki farkı tartışınız.**
- **Etnos olgusunu tartışın.**

“Primordial”, sosyolojik bir olgu olarak yaşadığımız toplumun ne çeşit bir toplum olduğu ve bu toplum içerisindeki sosyal bütünlüğün içeriğini oluşturan sosyal bağlar ve yükümlülükleri anlamayı amaçlayan bir olgudur. Bu bağlamda primordializm olgusu etrafında – etnisitenin primordial bir hadise olup olmadığını sormak yerine, primordializmin etnik bağlar ve kimliklerin içeriğinin açıklamasında kullanılabilir mi sorusunu sormak daha doğru bir soru olacaktır.

Sosyolojik olarak primordial olgu içerisinde farklı toplumlarda sosyal bağların doğası incelenebileceği gibi modern toplumlar içerisindeki gündelik yüz yüze ilişkilerin araştırılması kapsamında etnik topluluk içerisindeki sosyal bağ ve yükümlülükler E. Shils tarafından 1957 yılında incelenmeye başlanmıştır.

E. Shilds, primordialite olgusu çerçevesinde yurttaşlık esasında organize olmuş modern Avrupa toplumunda yüz yüze ilişkilerin varlığını incelerken E. Durkhaeim (mekanik – organik toplumlar) veya F. Tönnies'ten (Gemeinschaft - Gesellschaft) almış olduğu metodolojileri kullanmış ve akrabalık olgusunun

önemli olduğuna değinmiştir. Benzer şekilde C. Geertz de post-kolonyal çok etnili devletlerde, birincil, yüz yüze ilişkileri incelerken, bu yeni devletler içinde belirli bir ırka, dil grubuna, dinî gruba, bölgeye veya kültüre mensup olan grup üyeleri arasındaki sosyal yükümlülüklerin içeriğine dikkat çekerek etnik grup ve primordialite olgularını yan yana getirmiştir.

İlişkilerin yüz yüze birincil yükümlülükler tarafından belirlenen insan topluluklarının bir çeşidi olan etnik grupların / etnosların oluşum süreçleri yani etnogenez olgusunu incelediğimiz zaman etnik grubun muhtevasını oluşturan özün ne olduğu konusundaki tartışma geniş bir literatür içerisinde karşımıza çıkmaktadır.

S.M. Şirokogorov “aynı dili konuşan, ortak köken birliği varsayımında bulunulan, kompleks âdet, töre, yaşam tarzı ve geleneklere sahip ve bu özellikleri ile diğer gruplardan ayrılan grubu etnos olarak tanımlamaktadır.

Etnogenez sürecinin merkezine insanın doğaya adaptasyon yeteneğini koyan V.İ. Vernadskiy’e ve V.P. Kazanaçeev’den etkilenerek *passiyoner* teorinin kurucusu L.N. Gumilev etnos olgusunu - ... etnos belirli bir coğrafyaya adapte olmak için harcanan enerji ve bu süreç içerisinde grubun geliştirmiş olduğu stereotipik davranış kalıbı, ve bu özelliği ile çevresindeki gruplardan ayrılması olarak tanımlamaktadır.

Farklı bir bakış açısı geliştiren Yu.V Bromley, etnos olgusunu, belirli bir toprak parçasında ve tarihsel süreç içerisinde kararlı bir yapı olarak ortaya çıkmış ortak bir dile, kültüre ve bu nesnel etkenlerin üretmiş olduğu bir grup psikolojisi ve sonrasında ortaya çıkan grup bilincinin bir etnonim ile kendini ifade etmesi süreci olarak tanımlamaktadır.

Farklı bir olgu olarak etnik gruplar arasındaki etkileşim süreci içerisinde gruplar kendilerini diğer gruplardan ayırırken V. Tişkov'un Sosyal işaret (sosyal marker) olarak adlandırdığı olguyu kullanmaktadır. V. Tişkov'a göre "sosyal marker" her ne kadar dil, din, fiziki özellikler, bölgesel aidiyetler ... gibi nesnel etkenler olsada gruplar arasındaki ilişkinin içeriği sosyal "markerlerin" ne olacağını belirlemektedir.

Benzer şekilde batılı kuramcı F. Barth da etnisitenin gruplar arası ilişkilerin yoğunlaşması sonucu ortaya çıktığını ve gruplar arasındaki sınırın (*boundary*) ise bu ilişki içerisinde grubun kendini tanımlaması ve diğer gruplarca tanımlanması sürecinde ortaya çıktığını belirtmektedir.

Temel Kaynak

Teziç M.C. Sibirya'da Etnosların ve Alt-Etnosların Oluşumunda Tunguz Soy Gruplarının Rollerini (Evenler, Dolganlar ve Geyik Yetiştiricisi Yakutlar) // Научное обозрение Саяно-Алтая. 2015 № 4 (12). S. 21-35.

Yardımcı Kaynaklar

Barth, F. (1969). *Ethnic groups and boundaries the social organization of culture difference*, Boston: Little Brown.

Boronoyev, A.O. (2007). Territorial'naya mental'nost' I problemi sotsiokul'turnogo razvitiya regiona, (Pod redakstiey d-r filos. nauk professor. Boronoeva A.O) *Sibirskaya mental'nost' I problemi sotsiokul'turnogo razvitiya regiona*, St. Petersburg: Asterion s.8-17.

El'nitskiye, K. (1895). *Inorodtsı sibiri i sednyeaziatskih vladniye Rossii etnografişeskiye oçerki*, St. Petersburg, İzdaniye D.D. Poluboyarikova.

Evstigneev, Yu.A. (2003). *Rosiyaskaya Federatsiya narodi i ih podrazdeleniya – kratkiye etnologiçeskiye spravoçik*, İzdatel'stvo St. Peterburgskogo universiteta.

Fenton, S (2003). *Ethicity*, Polity Press Black well Publishing Ltd.

Gumilyev, L.N. (2006). *Etnogeneza . biosfera zamli*, Moskova: Ast; Astrel'.